Regionų komiteto nuomonė. Vyresnių žmonių aktyvumas: inovacijos, pažangi sveikatos apsaugos sistema, geresnė gyvenimo kokybė

(2012/C 225/05)

REGIONŲ KOMITETAS

— ragina Europos Komisiją pratęsiant 2012-aisiais Europos metais vykdytą veiklą inicijuoti Europos merų paktą demografinių pokyčių klausimais, kuriuo vietos ir regionų valdžios institucijos būtų suburtos skatinti inovacijų, pažangios sveikatos apsaugos sistemos ir geresnės gyvenimo kokybės sprendimų sklaidą, bei teikti administracinę ir finansinę paramą šiam paktui;

— pritaria 2012-ųjų Europos metų suinteresuotųjų subjektų koalicijos vizijai, kurioje numatoma visoms amžiaus grupėms palanki visuomenė, kurioje kiekvienas turi teisę aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime ir naudotis lygiomis teisėmis bei galimybėmis visais savo gyvenimo etapais, nepriklausomai nuo amžiaus, lyties, rasės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, socialinės ar ekonominės padėties, seksualinės orientacijos, fizinės ar psichinės būklės arba priežiūros poreikio;

— pabrėžia, kad svarbu konsultuotis su vyresniais žmonėmis ir jų globėjais nustatant jų poreikius, ieškant sprendimų ir vertinant jų veiksmingumą. Toks dalyvavimu grindžiamas požiūris yra palankus socialinei įtraukčiai ir leidžia užtikrinti, kad teikiamos paslaugos kuo geriau atitiktų tikruosius paslaugų gavėjų poreikius;

— Europos Komisijai rekomenduoja numatyti daug aktyvesnį vietos ir regionų valdžios institucijų dalyvavimą vertinant įvairių aktyvią ir sveiką vyresnių žmonių gyvenseną skatinančių iniciatyvų socialinį poveikį ES lygmeniu, siekiant užtikrinti, kad būtų tinkamai įvertintas poveikis vyresnių moterų ir vyrų gyvenimui savo bendruomenėse.

Pagrindinis pranešėjas	Arnoldas ABRAMAVIČIUS (LT / ELP), Zarasų rajono savivaldybės meras ir savivaldybės tarybos narys
Pamatinis dokumentas	/

I. **ĮŽANGA**

REGIONŲ KOMITETAS

1. palankiai vertina ES Tarybai pirmininkaujančios Danijos iniciatyvą įtraukti subnacionalines valdžios institucijas į ES lygmeniu vykstantį dialogą, kuriame svarstoma, kaip atremti demografinius iššūkius ir kaip geriausiai išnaudoti teigiamus gyventojų senėjimo aspektus. Kaip nurodyta RK nuomonėje „Sprendžiant ES visuomenės senėjimo daromo poveikio klausimą“ ([1]) ir Europos Parlamento pranešime dėl 2012-ųjų Europos metų ([2]), daugelio valstybių narių vietos ir regionų valdžios institucijos turi svarbiausių gebėjimų trijose srityse – užimtumo, dalyvavimo visuomenės gyvenime ir savarankiško gyvenimo, – kuriomis grindžiama Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų iniciatyva;

2. pabrėžia, kad spręsti visuomenės senėjimo problemas yra vienas iš strategijos „Europa 2020“ tikslų. Kadangi vietos ir regionų valdžios institucijos geriausiai žino piliečių poreikius ir yra atsakingos už daugelio vyresniems žmonėms reikalingų paslaugų teikimą, kad garbaus amžiaus sulaukę žmonės galėtų oriai gyventi, tiesioginis šių institucijų dalyvavimas visose ES diskusijose dėl senėjimo yra labai svarbus siekiant įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslus ir padėtų didinti socialinę, ekonominę ir teritorinę sanglaudą;

3. palankiai vertina Europos inovacijų partnerystę (EIP) aktyvios ir sveikos vyresnių žmonių gyvensenos klausimais, kuria siekiama suburti įvairius suinteresuotuosius subjektus visais lygmenimis, siekiant, kad dvejais metais pailgėtų amžius, iki kurio galima tikėtis išlaikyti gerą sveikatą (sveiko gyvenimo trukmė), ir primena, kad vietos ir regionų valdžios institucijos yra kompetentingos visose su trimis EIP ramsčiais susijusiose srityse: 1) prevencijos, tikrinimo ir ankstyvo diagnozės nustatymo, 2) priežiūros ir gydymo ir 3) vyresnių žmonių aktyvumo ir savarankiško gyvenimo;

4. pritaria 2012-ųjų Europos metų suinteresuotųjų subjektų koalicijos vizijai, kurioje numatoma visoms amžiaus grupėms palanki visuomenė, kurioje kiekvienas turi teisę aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime ir naudotis lygiomis teisėmis bei galimybėmis visais savo gyvenimo etapais, nepriklausomai nuo amžiaus, lyties, rasės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, socialinės ar ekonominės padėties, seksualinės orientacijos, fizinės ar psichinės būklės arba priežiūros poreikio;

5. rekomenduoja teigiamą požiūrį į senėjimą ir pritaria vizijai, kad inovacijos gali padėti teikti geresnes paslaugas mūsų senėjančiai visuomenei. Tačiau būtina pabrėžti, kad inovacijos neturėtų būti savitikslės – jos reikalingos tam, kad vis sudėtingesnius ir gausesnius poreikius šiais griežtų finansinių apribojimų laikais būtų galima patenkinti kokybiškiau ir ekonominiu požiūriu efektyviau;

6. laikosi nuomonės, kad ekonomikos ir finansų krizės sąlygomis dar svarbiau nei bet kada iš esmės permąstyti mūsų visuomenės veikseną ir padaryti viską, kad kiekvienas – jaunas ar senas – aktyviai veiktų darbo rinkoje bei savo bendruomenėje ir kuo ilgiau gyventų savarankiškai. Geriausia demografinio senėjimo strategija – visoms amžiaus grupėms palankių bendruomenių kūrimosi skatinimas, kuriose viešoji erdvė, transporto, būsto ir vietinės paslaugos būtų organizuojamos ir teikiamos paisant visų kartų poreikių ir puoselėjant kartų solidarumą bei bendradarbiavimą. Dažniausiai tokios bendruomenės būna ir ekologiškesnės, palankesnės socialinei sanglaudai, taip pat ir kitų pažeidžiamų grupių socialiniam aktyvumui;

7. pabrėžia, kad svarbu konsultuotis su vyresniais žmonėmis ir jų globėjais nustatant jų poreikius, ieškant sprendimų ir vertinant jų veiksmingumą. Toks dalyvavimu grindžiamas požiūris yra palankus socialinei įtraukčiai ir leidžia užtikrinti, kad teikiamos paslaugos kuo geriau atitiktų tikruosius paslaugų gavėjų poreikius;

8. pažymi, kad per pastarąjį dešimtmetį įvairiose Europos dalyse išsikristalizavo vyresnių žmonių ekonomikos (angl. *silver economy*) koncepcija, kuria siekiama plėtoti produktų ir paslaugų pasiūlą vis gausėjančiai sveikatos ir priežiūros poreikių turinčių, riboto judrumo ir kasdienės veiksenos vyresnių žmonių amžiaus grupei. Vyresnių žmonių ekonomika dabar apima ir tokius rinkos segmentus kaip sveikatingumas, kūno kultūra, laisvalaikis, kelionės, kultūra, ryšių ir pramogų paslaugos bei viską, kas susiję su galimybėmis naudotis naujosiomis technologijomis. Nemažai kai kurių valstybių narių MVĮ ir verslo branduolių taip pat specializuojasi vyresniems žmonėms skirtų naujųjų technologijų, pavyzdžiui, namų automatizavimo srityje, o visa tai žada puikias augimo galimybes. Tačiau reikėtų pažymėti ir tai, jog nors ir būtina pripažinti, kad specialiųjų poreikių asmenims reikia specializuotų produktų ir paslaugų, dauguma vyresnių žmonių nori turėti galimybę naudotis įprastais daiktais ir paslaugomis. Todėl reikia skatinti ne tik specialiesiems poreikiams pritaikytų specializuotų nišinių produktų kūrimą, bet ir skleisti platesnį, „visiems tinkamo modelio“ koncepcija grindžiamą požiūrį, kuris leistų visur ir visada paisyti vyresnių žmonių ir neįgaliųjų poreikių ir lūkesčių;

9. pažymi, kad vis daugiau regionų ir vietos valdžios institucijų yra linkę taikyti socialines inovacijas ir IRT pagrįstus sprendimus, leidžiančius gerinti sveikatos priežiūros ir ilgalaikės slaugos paslaugų kokybę tiek miestuose, tiek kaimo vietovėse,

([1]) CdR 212/2009.
([2]) Kastler, P7_TA(2011) 0332.

kur tokie sprendimai gali atverti galimybę teikti vyresniems žmonėms gyvybiškai svarbias paslaugas viešiesiems subjektams ir privatiems asmenims palankesne kaina. Tačiau tokioms iniciatyvoms įgyvendinti reikia tam tikrų investicijų ir veiksmų, kuriuos turi vykdyti kitų lygmenų valdžios institucijos, kad bandomieji projektai išsirutuliotų į plataus masto modelius, kuriuos galima diegti nacionaliniu lygmeniu arba pritaikyti ES lygmeniu. Šioje veiklos srityje vietos ir regionų valdžios institucijoms reikalinga kiek galima didesnė tiek nacionalinės vyriausybės, tiek ES lygmeniu teikiama parama;

10. pabrėžia, kad nors daugelis novatoriškų priemonių, kuriomis siekiama sudaryti sąlygas aktyviai ir sveikai vyresnių žmonių gyvensenai, yra įdiegtos vietos bendruomenėse, o socialiniai inkubatoriai dažnai yra vietinės iniciatyvos, skirtos patenkinti gerai žinomus vietos žmonių poreikius, projektais grindžiama veikla ne visada yra tas modelis, kuris leistų pasiekti kritinę masę ir užtikrintų ilgalaikį tvarumą. Būtina išplėtoti visa apimančią strateginę viziją, kuri aprėptų visiems lygmenims ir sritims aktualias problemas, kad būtų galima sukurti įtraukią ir solidarumui palankią aplinką. Pamokomas pavyzdys yra socialinės inovacijos, kurių ėmėsi Frederisijos savivaldybė Danijoje, kuri, taikydama prevencijos priemones, reabilitaciją, technologijas ir socialinius tinklus, siekia išlaikyti arba atkurti savipagalbos ryšius tarp vyresnių žmonių, kuriems reikia pagalbos kasdieniame gyvenime. Šios savivaldybės taikomas modelis pagrįstas nauju požiūriu į vyresnius piliečius, kurie suvokiami ne kaip „bejėgiai“ pacientai, o kaip „išteklių turintys piliečiai“. Šią iniciatyvą, kaip bandomąjį projektą, rėmė Danijos finansų ministerija, o nuo šiol šis modelis bus diegiamas ir kitose Danijos savivaldybėse;

11. pabrėžia, kad gyventojų senėjimo problemoms būdingas stiprus lyčių aspektas, reikalaujantis skirti ypatingą dėmesį dabartinių socialinės apsaugos sistemos reformų ir socialinių paslaugų mažinimo (ypač vaikų ir vyresnių žmonių priežiūros) poveikiui, dėl kurio mažėja moterų įsidarbinimo galimybės, taip pat nevienodiems vyrų ir moterų atlyginimams ir pensijoms, turint galvoje tai, kad išlaikomo amžiaus šeimos narių priežiūros našta teks neoficialiems slaugytojams, kurių dauguma yra moterys, todėl ateityje jos susidurs su didesne skurdo ir socialinės atskirties rizika, jei nebus nieko daroma siekiant spręsti šias nelygybės problemas. Dėl streso ir viršvalandinio darbo sveikatos priežiūros ir slaugos sektoriuje, kuriame daugiausiai dirba moterys, ateityje gali kilti naujų problemų vyresnėms moterims;

II. RK REKOMENDACIJOS TARYBAI IR EUROPOS KOMISIJAI

12. mano, kad būtina geriau koordinuoti skirtingų lygmenų subjektų, dalyvaujančių kuriant aktyvios ir sveikos vyresnių žmonių gyvensenos sprendimus, veiksmus ir pabrėžia, kad šioje srityje būtina plėtoti daugiapakopį valdymą. Vietos ir regionų valdžios institucijos neturėtų būti laikomos tik įgyvendinančiomis atlikėjomis – jos privalo dalyvauti visame sprendimų priėmimo ir vertinimo procese;

13. gina nuostatą, kad ilgalaikės naudos ES turės tik tuomet, jeigu bus sukurta sistema, kuri leistų viešosioms institucijoms ir visų lygmenų subjektams pasinaudoti vieniems kitų patirtimi, kaupti sėkmingų iniciatyvų liudijimus ir mokytis iš nesėkmių, nes šitaip visi galėtų išvengti klaidų pasikartojimo, o savo ribotus išteklius galėtų apdairiai investuoti į pasiteisinusius novatoriškus sprendimus;

14. rekomenduoja pakviesti Regionų komitetą dalyvauti iniciatyvinės grupės Europos partnerystei aktyvios ir sveikos vyresnių žmonių gyvensenos klausimais (angl. EIP-AHA) veikloje, siekiant užtikrinti tinkamą vietos ir regionų valdžios institucijų atstovavimą EIP-AHA sprendimų priėmimo procese ir įgalioti RK skleisti šią iniciatyvą tam, kad būtų sutelktas platus vietos ir regionų valdžios institucijų ratas ir jos įsitrauktų į EIP-AHA įgyvendinimą, nes šios institucijos kompetentingos veikti visose šešiose pagrindinėse veiksmų srityse;

15. remia pasiūlymą, iškeltą Europos partnerystės aktyvios ir sveikos vyresnių žmonių gyvensenos klausimais (EIP-AHA) kontekste, sukurti europinį visoms amžius grupėms palankios aplinkos iniciatyvų tinklą ir palankiai vertina Europos vyresnių žmonių platformos (angl. AGE Platform Europe) ir Pasaulio sveikatos organizacijos pastangas padėti tokio tinklo pagrindus. RK rekomenduoja skirti ES lėšų paremti tinkamai tokio tinklo plėtrai ES, glaudžiai bendradarbiaujant su PSO;

16. rekomenduoja Komisijai prioritetą skirti moksliniams tyrimams apie labai senus žmones. Ši grupė iš dalies dar nauja ir įvairūs suinteresuotieji subjektai dar neturi pakankamai žinių apie ją. Moksliniai tyrimai reikalingi siekiant įvertinti sveikatą stiprinančių ir ligų prevencinių priemonių veiksmingumą ir ekonomiškumą viso gyvenimo ciklo metu, o ypač paskutiniajame gyvenimo etape. Be to, reikėtų išsamiau ištirti, kaip galima būtų motyvuoti vyresnius žmones, kuriuos sunkiau paveikti, pakeisti savo įpročius ir gyvenimo būdą. Duomenys apie labai senus žmones turi būti įtraukti į statistiką ir naudojami moksliniuose tyrimuose. Su tokių mokslinių tyrimų rezultatais turi būti supažindinami tie asmenys, kurie dirba su labais senais žmonėmis;

17. ragina Europos Komisiją pratęsiant 2012-aisiais Europos metais vykdytą veiklą inicijuoti Europos merų paktą demografinių pokyčių klausimais, kuriuo vietos ir regionų valdžios institucijos būtų suburtos skatinti inovacijų, pažangios sveikatos apsaugos sistemos ir geresnės gyvenimo kokybės sprendimų sklaidą, bei teikti administracinę ir finansinę paramą šiam paktui;

18. pažymi, kad nors pagrindinė atsakomybė už aktyvios vyresnių žmonių gyvensenos sklaidą tenka valstybėms narėms ir jų vietos bei regionų valdžios institucijoms, Europos Sąjunga gali priimti teisės aktus, kuriais nustatomas vidaus rinkos veikimas, šalinamos kliūtys, trukdančios laisvam asmenų judėjimui, skatinama laisvė teikti paslaugas, taip pat užtikrinama tinkama vartotojų apsauga. Ratifikuodama Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją, ES prisiėmė naujus teisinius įsipareigojimus, kuriais siekia užtikrinti, kad asmenys su negalia ir sveikatos

sutrikimų turintys vyresni žmonės galėtų naudotis teise į judėjimo laisvę ir, kaip visi piliečiai, visavertiškai dalyvauti ekonominiame ir socialiniame savo bendruomenės gyvenime. Tam ES turi imtis veiksmų siekiant užtikrinti suderintą atsaką ES, nacionaliniu ir vietos bei regionų lygmeniu. Be to, ES gali palengvinti tarpvalstybinį keitimąsi patirtimi ir skatinti negriežtąsias priemones, tokias kaip geros praktikos kodeksai, padedantys optimaliai įgyvendinti ES sutartyse įtvirtintas pagrindines laisves;

19. pažymi, kad Europos Komisija planuoja pateikti pasiūlymą dėl Prieinamumo akto ir pabrėžia, kad visų pagrindinių prekių ir paslaugų prieinamumą visoje ES gali užtikrinti tik bendra ES teisinė sistema, kuria būtų sukurtos vienodos sąlygos visai pramonei, įskaitant MVĮ. Šis pasiūlymas turi būti proporcingas ir MVĮ neturėtų užkrauti papildomos biurokratinės naštos. Visoje ES taikytinų standartų nustatymas taip pat būtų naudingas teikiant paramą pramonei ir įtvirtinant veiksmingą bendrąją visoms amžiaus grupėms pritaikytų prekių ir paslaugų rinką. Teisės aktų vykdymą turėtų užtikrinti priežiūros sistema, taip pat turėtų būti rengiami nacionalinės, regioninės ir vietos valdžios institucijų veiksmų planai ir teikiama parama vietos subjektams bei MVĮ;

20. primena, kad tinkama viešųjų pirkimų teisinė bazė yra labai svarbi visais lygmenimis – ES, nacionaliniu ir vietos, jei norima užtikrinti, kad dėl valstybės investicijų didėtų prieinamumas visiems. Prieinamumo reikalavimas taip pat turėtų būti privaloma sąlyga norint gauti ES finansavimą (struktūrinių fondų, projektų ar mokslinių tyrimų finansavimą), o kad mažiau išsivystę regionai įstengtų atitikti ES teisės aktų reikalavimus ir standartus, jiems būtina skirti paramą. Siekiant plėsti prieinamumą svarstytinos ir finansinės paskatos, visų pirma tokios kaip galimybė valdžios institucijoms atnaujinti esamus pastatus ir būstus, kartu remiant investicijas į novatoriškus sprendimus;

21. pabrėžia, kad įgyvendinant pagrindines teisines priemones kartu būtina ugdyti sąmoningumą, kad būtų išvengta atotrūkio nuo tikrovės. Žinia turi pasiekti ne tik vietos ir regionų valdžios institucijas, bet ir gamintojus, tiekėjus, paslaugų teikėjus ir plačiąją visuomenę. Siekiant plėsti ir užtikrinti prieinamumą itin svarbi yra švietimo ir mokymo politika: inžinierių, architektų, žiniatinklio dizainerių, statybininkų, miestų planuotojų (ir kitų specialistų) tinkamas mokymas, kad jie gebėtų užtikrinti prieigą visose srityse ir kurti universalaus dizaino projektus, yra esminė sąlyga;

22. primena, kad visą gyvenimą trunkantis mokymasis ir savanoriška veikla yra pagrindiniai aktyvią ir sveiką vyresnių žmonių gyvenseną lemiantys veiksniai. Suaugusiųjų švietimas ir vyresnių žmonių savanorystė turėtų būti remiama ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis, siekiant padėti pratęsti darbingą asmens amžių ir savarankišką gyvenimą bei skatinti pensinio amžiaus žmonių aktyvumą;

23. todėl rekomenduoja vyresnių žmonių aktyvumui ir kartų solidarumui skirtų 2012-ųjų Europos metų bei EIP tikslus įtraukti į visų atitinkamų būsimų ES finansavimo priemonių biudžetą, įskaitant struktūrinius fondus, ir supaprastinti vietos ir regionų subjektams taikomas paraiškų teikimo procedūras; džiaugiasi Europos kartų solidarumo diena, kuri ypač reikšminga 2012-aisiais Europos metais ir kuri skatina keleto kartų – moksleivių ir vyresnių asmenų – projektus ir tokiu būdu yra svarus indėlis į kartų dialogą;

24. palankiai vertina numatomą Žinių ir inovacijų bendrijos (ŽIB) įkūrimą 2014 m., kuri rūpinsis sveiką ir aktyvią vyresnių žmonių gyvenseną skatinančiomis inovacijomis, o Europos inovacijų ir technologijos institutui (angl. ETI) rekomenduoja padaryti viską, kad įgyvendinant ŽIB uždavinius būtų užtikrintas vietos ir regionų valdžios institucijų ir vietos bei regionų subjektų dalyvavimas;

25. Europos Komisijai rekomenduoja numatyti daug aktyvesnį vietos ir regionų valdžios institucijų dalyvavimą vertinant įvairių aktyvią ir sveiką vyresnių žmonių gyvenseną skatinančių iniciatyvų socialinį poveikį ES lygmeniu, siekiant užtikrinti, kad būtų tinkamai įvertintas poveikis vyresnių moterų ir vyrų gyvenimui savo bendruomenėse;

26. primena, kad aktyvi ir sveika vyresnių žmonių gyvensena yra strategijos „Europa 2020“ pagrindinis tikslas, kuriuo vadovaujamasi įgyvendinant ne vieną pavyzdinę iniciatyvą (Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms, Kovos su skurdu platforma, Skaitmeninė darbotvarkė) ir platų spektrą ES finansavimo priemonių, kuriomis gali pasinaudoti vietos ir regionų valdžios institucijos, kaip nurodyta Regionų komiteto, Europos Komisijos ir Europos vyresnių žmonių platformos (angl. AGE Platform) bendrai išleistoje brošiūroje „Kaip skatinti vyresnių žmonių aktyvumą Europoje – ES parama vietos ir regionų subjektams“, kuri buvo išleista 2011 m. rugsėjį, pažymint 2012-uosius Europos metus ([3]);

27. todėl daro išvadą, kad neturėtų kilti jokių klausimų dėl siūlomų iniciatyvų atitikties ES sutartyse įtvirtintam subsidiarumo ir proporcingumo principui;

III. **UŽDAVINIAI**

28. primena, jog prognozuojama, kad iki 2060 m. visose 27 ES šalyse jaunų žmonių sumažės 9 proc. ([4]), o darbingo amžiaus žmonių (15–64 m.) – 15 proc. Be to, numatoma, kad vyresnių žmonių skaičius išaugs net 79 proc. Šiuos demografinius pokyčius lemia įvairūs reiškiniai, pavyzdžiui, vaisingumo sumažėjimas, gyvenimo trukmės ilgėjimas, bendra grynoji migracija ir demografinio sprogimo kartos žmonių senėjimas. Akivaizdu, kad šios demografinės tendencijos turės didelį poveikį ekonominei, socialinei politikai bei biudžetui nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis. Iš tiesų RK atliktame vyresnių žmonių

([3]) http://bibli.reseauope.net/opac_css/index.php?lvl=author_see&id=264.
([4]) Šaltinis: *Eurostat Population structure and ageing statistics.*

aktyvumo tyrime [5] šis poveikis gana gerai paaiškintas; jame nurodoma, kad darbo pasiūla ir užimtumas mažės – tai taps išbandymu ekonomikos augimo požiūriu, kartu didės vyresniems žmonėms skirtų paslaugų paklausa. Be to, greičiausiai reikės didinti valstybės išlaidas, kad vyresniems gyventojams būtų teikiamos kokybiškos paslaugos, kartu reikės finansuoti sveikatos priežiūros ir pensijų sistemas, kuriose dalyvaujančių žmonių skaičius didėja. Daugelio vietos ir regionų valdžios institucijų biudžetai drastiškai apriboti, tad joms jau dabar yra itin sudėtinga teikti tinkamos kokybės dinamiškas ir šiuolaikiškas socialines paslaugas;

29. pabrėžia, kad egzistuoja didžiuliai skirtumai tarp šalių ir regionų vyrų ir moterų gyvenimo trukmės, sveiko gyvenimo trukmės rodiklių, amžiaus medianos ir senėjimo indekso požiūriu. Gyventojų senėjimas prognozuojamas beveik visuose regionuose, kurių yra 281, 27 ES valstybėse narėse, ir tik septyniuose regionuose amžiaus mediana iki 2030 m. nepadidės: Vienos regione Austrijoje, Hamburgo ir Tryro regionuose Vokietijoje, Graikijos Sterea Elados ir Peloponisos regionuose ir Vest Midlando bei Šiaurės Rytų Škotijos regionuose Jungtinėje Karalystėje [6]. 2008 m. skirtingų regionų senėjimo indeksų skirtumas buvo trigubas (nuo 9,1 % iki 26,8 %). 2030 m. tas skirtumas bus kone keturgubas (nuo 10,4 % iki 37,3 %) [7]. Tai reiškia, kad demografinio senėjimo požiūriu regionai nėra visiškai vienodi, ir kai kurios vietos ir regionų valdžios institucijos, patiriančios dar ir ekonominės krizės poveikį, dėl šių procesų pateks į daug sunkesnę padėtį nei kitos;

30. taip pat pabrėžia, kad egzistuoja didžiuliai skirtumai tarp šalių ir regionų valstybės skolos požiūriu ir kai kurios valstybės susiduria su būtinybe taikyti negailestingas biudžeto karpymo priemones, dėl kurių jos gali neturėti galimybės pasinaudoti ES struktūrinių fondų finansavimu arba senėjimo problemoms spręsti skirtų bendrų programų ištekliais;

31. primena, kad Nuomonėje dėl adekvačios, tvarios ir saugios Europos pensijų sistemos [8] pažymima, jog vietos ir regionų valdžios institucijos išliks didžiausiu darbdaviu viešajame sektoriuje, taigi valstybinės pensijos ir toliau sudarys pensijų sistemos pagrindą. Tačiau pensijas vis labiau veiks biudžeto priemonės ir reformos. Todėl norint, kad visos vyresnės moterys ir vyrai gautų adekvačias pajamas, įskaitant pagalbą ir nepiniginę pagalbą (globos paslaugas), reikėtų atsižvelgti į vietos ir regionų valdžios institucijų pajėgumą atsverti šį poveikį. Regionų komitetas siūlo makroekonomikos priežiūrą papildyti socialiniu matmeniu, kaip būdą šiems padariniams įveikti;

32. nuomonėje „Orus senėjimas informacinėje visuomenėje“ [9] pažymėjo, kad IRT paslaugomis, jas tinkamai pritaikius prie vyresnių žmonių poreikių, galima padidinti socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų našumą, ir primena, kad vietos ir regionų valdžios institucijos turėtų dalyvauti nacionaliniuose ir ES moksliniuose IRT sprendimų, skirtų vyresniems žmonėms, tyrimuose, nes jos dažnai pirmos ir pasinaudoja jų rezultatais;

33. vis dėlto primena, kad vietos ir regionų valdžios institucijos negali pačios remti aktyvios ir sveikos vyresnių žmonių gyvensenos iniciatyvų. Kad užsitikrintų sėkmę, joms reikia palankios teisinės, finansinės ir struktūrinės aplinkos, o kad tokią aplinką turėtume, reikia imtis veiksmų nacionaliniu ir ES lygmeniu. Pavyzdžiui, norint pasinaudoti IRT iniciatyvomis naujovėms ir pažangiai sveikatos priežiūrai įgyvendinti, kad gerėtų gyvenimo kokybė visuose ES regionuose, negalima išsiversti be struktūrinių investicijų ES ir nacionaliniu lygmeniu, kad būtų plečiama plačiajuosčio ryšio prieiga, taip pat būtina ES teisės aktais suderinti prieigos kriterijus ir sąveikumo standartus;

34. pabrėžia, kad dėl didėjančio skaičiaus struktūrinių fondų finansavimo prašantiesiems privalomų sąlygų, apskaitos, finansinių ir audito procedūrų, projektuose vis dažniau dėmesys sutelkiamas į rezultatus, kuriuos galima kiekybiškai įvertinti, o ne į novatoriškesnę ir rizikingesnę veiklą, kurios faktinis teigiamas poveikis būtų juntamas vėliau ir kurios rezultatus kiekybiškai įvertinti yra sunkiau. Praktikoje socialinių inovacijų srityje šiuo metu patiriama sunkumų, kurie dažniau būna susiję su nesuderinamomis audito arba reglamentavimo kultūromis. Iš tiesų, šis klausimas nėra susijęs vien tik su struktūrinių fondų lėšų naudojimu – su šia problema susiduriama įgyvendinant ir daugelį kitų ES ir nacionalinių finansavimo priemonių;

35. vis dėlto pripažįsta, kad būtina keisti struktūrinių fondų lėšų panaudojimo tvarką, kad būtų galima įtraukti faktiniais įrodymais grindžiamas sąlygas, kad nebūtų nuvertinamos pastangos didinti papildomą ES fondų šioje srityje sukuriamą vertę ir veiksmingumą. Danija ir Švedija yra įdiegusios tokias įrodymais grindžiamas procedūras, skirtas vertinti įgyvendinimo rezultatus pagal tam tikrus sutartus rodiklius; apdorota informacija grįžta atgal į stebėsenos sistemą, kad būtų nuolat gerinama teikiamų paslaugų, kurioms skiriamas finansavimas, kokybė ir ekonominis efektyvumas. Didžiosios Britanijos vyriausybė neseniai įdiegė socialinio poveikio obligacijas, kuriomis siekia pritraukti „naujų investicijų sutartims, kuriose daugiausia dėmesio skiriama rezultatams ir kurios yra naudingos žmonėms ir jų bendruomenėms, įgyvendinti. Socialinio poveikio obligacijos sudaro galimybę intervencines priemones, kurias įgyvendina patikimi paslaugų teikėjai, finansuoti privačiomis investicijomis. Finansinę grąžą investuotojai iš viešojo sektoriaus gauna

(5) www.cor.europa.eu/COR_cms/ui/ViewDocument.aspx?siteid=default&contentID=a18962c0-1f8f-44e9-9f3d-bfa7955830db.
(6) *Eurostat, regional EUROPOP 2008*.
(7) Ten pat.
(8) CdR 319/2010.
(9) CdR 84/2007.

tik tada, jei pagerėja socialinio pobūdžio rezultatai. Jei rezultatai nepagerėja, investuotojai savo investicijų neatgauna“ ([10]).

IV. **GALIMYBĖS**

36. pažymi, kad šalys, kuriose įdiegti aukšti pastatų, transporto ir IRT prieinamumo standartai, iš kitų šalių išsiskiria didžiausiu vyresnių moterų ir vyrų užimtumo lygiu ir geriausiais sveiko gyvenimo trukmės rodikliais. Šiose šalyse didžiausias ir moterų bei neįgalių asmenų užimtumo lygis, o pagal lyčių lygybės rodiklius (vyrų ir moterų pajamų ir pensijų skirtumai ir kt.) jos taip pat pirmauja. Tai įrodymas, kad aktyvios pastangos kurti visoms amžiaus grupėms palankią vietos aplinką nekenkia ekonomikai – priešingai: nauda visam ūkiui ir visuomenei akivaizdi. Tokia aplinka visiems palengvina gyvenimą ir skatina moterų, vyresnių darbuotojų ir asmenų su negalia dalyvavimą darbo rinkoje, taip pat aktyvų ir turiningą į pensiją išėjusių asmenų dalyvavimą savo bendruomenių gyvenime. Tokioje aplinkoje geriau jaučiasi ir neoficialūs slaugytojai, nes gali lengviau suderinti darbą ir priežiūros pareigas;

37. palankiai vertina tai, kad Pasaulio sveikatos organizacijos visoms amžių grupėms palankių miestų programoje visoje ES jau dalyvauja šimtai vietos ir regionų valdžios institucijų, o keletas valstybių narių parengė nacionalines programas, skirtas remti vietos ir regionų valdžios institucijas, norinčias prisijungti prie PSO visoms amžių grupėms palankių miestų tinklo;

38. atsižvelgdamas į didėjantį Alzheimerio liga ir kitų formų demencija sergančių vyresnių žmonių skaičių, palankiai vertina kai kurių vietos ir regionų valdžios institucijų iniciatyvą kurti Alzheimerio liga sergantiesiems palankią aplinką ir skatinti demencija sergančių vyresnių žmonių ir jų neoficialių slaugytojų įtrauktį į bendruomenės gyvenimą;

39. pabrėžia, kad visiems tinkamos aplinkos, t.y. tokios aplinkos, kurioje ir vyresni žmonės su negalia, ir vyresni asmenys, kurių galimybės veikti yra ribotos, gali ilgiau išlikti savarankiški, puoselėjimas, kaip įrodė patirtis, nėra nuostolingas. Švedijos pastarųjų 15 metų patirtis rodo, jog pagalbos poreikis nuolat mažėjo – to negalima paaiškinti gyventojų sveikatos gerėjimu, nes nėra jokių įrodymų, kad šiuo laikotarpiu vyresnių žmonių sveikata vis gerėjo. Pats įtikinamiausias paaiškinimas, kodėl vyresniems žmonėms Švedijoje vis rečiau prireikia priežiūros, yra tas, kad pagerėjo būsto ir transporto prieinamumas, žmonės turi daugiau galimybių naudotis kompensacine technika – visa tai leidžia vyresniems žmonėms išsiversti be pagalbos. Verta pažymėti, kad Švedija išsiskiria iš visų ES valstybių narių geriausiais vyresnių darbuotojų, taip pat vyresnių moterų užimtumo rodikliais;

40. tačiau pabrėžia, kad nors vietos ir regionų valdžios institucijos atlieka svarbų vaidmenį kaip prekių ir paslaugų pirkėjos, visų pirma organizuodamos viešuosius pirkimus, ir gali veikti kaip teigiamą požiūrį į senėjimą propaguojantis politinis veiksnys, dar reikia išspręsti esamų ir naujų rinkų, kuriose gali būti diegiami novatoriški vyresnių žmonių aktyvumui palankūs sprendimai, fragmentacijos problemą. Kitaip tariant, reikia siekti, kad vyresnių žmonių ekonomikos rinka iš tikrųjų būtų viena bendra ir atitiktų tiek viešųjų konkursų dalyvių, tiek ir vartotojų lūkesčius ir galimybes. Rengiamu Prieinamumo aktu bus siekiama spręsti problemas, susijusias su kliūtimis, kurios trukdo sukurti ES rinką, kurioje būtų galima lengviau modeliuoti vietos ir regionų lygmens novatoriškus sprendimus ir juos diegti platesniu mastu, kituose ES regionuose. MVĮ dažnai yra naujovių diegimo priešakyje, jos geriau pažįsta vietos rinką. Jos neretai teikia individualiems poreikiams pritaikytas paslaugas ir prisiderina prie savo klientų reikmių. Mažoms ir vidutinėms įmonėms būtų naudinga turėti aiškias taisykles ir standartus, kurių laikydamosi jos užsitikrintų galimybę veikti bendroje ES rinkoje, o paprastesnė sąveika su kitais prekių tiekėjais ir paslaugų teikėjais leistų siekti optimalių rezultatų;

V. **IŠVADOS**

41. daro išvadą, kad prieinamos ir palankios vietos aplinkos užtikrinimas vadovaujantis principu „tinkamas visiems“ leis ilginti vyresnių darbuotojų ir moterų darbingą amžių ir mažinti vyresniems žmonėms (kurių skaičius sparčiai didėja) reikalingos priežiūros ir pagalbos paklausą. RK yra įsitikinęs, kad ES veiksmai, skirti aktyviai ir sveikai vyresnių žmonių gyvensenai ir kartų solidarumui paremti, paskatins inovacijas ir didins augimo potencialą visoje ES, o viešojo ir privataus sektoriaus subjektams vietos, nacionaliniu ir ES lygmenimis leis gauti ekonominės naudos;

42. pritaria pirmininkaujančios Danijos požiūriui į senėjimą ir pabrėžia, kad norint visuomenės senėjimo problemas spręsti pasitelkiant socialines inovacijas, nepaprastai svarbu, kad ES pavyktų sukurti bendrą sistemą, kuri ateityje leistų realizuoti visą socialinių inovacijų potencialą. Bendra ES socialinių inovacijų sistema tikrai padėtų socialiniams novatoriams visoje Europoje veikti, gauti finansavimą, užmegzti ryšius ir plėsti savo veiklos mastą.

2012 m. gegužės 4 d., Briuselis

Regionų komiteto pirmininkė

Mercedes BRESSO

([10]) http://www.socialfinance.org.uk/work/sibs